

5. Київська міська рада. Електронна петиція №8829. Запобігти знищенню зелених насаджень у Протасовому Яру та повернути йому статус парку – Електронний ресурс. – Режим доступу: https://petition.kyivcity.gov.ua/petition/?pid=8829&fbclid=IwAR0wegJqSjrRHrbBAijKG0Xt6ez_F-OWw6z4Zr2SM4q_35zqeRax5MeHqV8 – Назва з екрану.
6. Лебедева М. Государственная профильная инспекция остановила скандальную застройку на Протасовом Яру – Електронний ресурс. – Режим доступу: https://lb.ua/society/2019/05/10/426536_gosudarstvennaya_profilnaya.html?fbclid=IwAR1oN1Sq-KNkPc43u2xGAgDLanKJOHAEvayGAuhxTlCabsc0vrXBqHDL6U – Назва з екрану.
7. Політичні партії в Україні: патріотизм та популізм – Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://nationalcorps.org/blog/politichn-part-v-ukran-patrotizm-populzm> - Назва з екрану.
8. Програма політичної партії «Національний корпус» - Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://nationalcorps.org/section/program> - Назва з екрану.
9. Роман Ратушний – Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://www.facebook.com/valid.society> - Назва з екрану.

*Забузова Оксана Володимирівна, аспірантка НДУ ім. М. Гоголя,
провідний спеціаліст кафедри політології,
Національний університет «Києво-Могилянська академія»*

Протидія популізму в міжнародних відносинах: що може зробити університет для розвитку політичної культури?

Процеси, які описував ще у 30-х роках минулого століття Хосе Ортега-і-Гассет у своєму творі «Бунт мас», нині набули свого максимального розвитку, охопили суспільство і сягнули найвищих щаблів державного управління. Спроби отримати владу, а, подекуди, і її здобуття тими, кого іменують популістами, в останні роки серйозно стривожили політологів і політиків, фахівців у галузях державного управління та міжнародних відносин. «Суспільне керівництво, - як нарікав Хосе Ортега-і-Гассет, - попало в руки людини, байдужої до засад цивілізації» [1]. Цей песимістичний погляд однаковим чином стосується державної влади, освіти, науки, культури - повсюдно, за словами філософа, орудує «представник маси». Триумф популізму у багатьох країнах світу спонукає прийняти таку точку зору і ще не раз звернутись до праць іспанського філософа, а сучасні мислителі трактують нинішні події як прямі загрози і для нашої країни, і для такої важливої для нас частини світу, як Європа: «...популісти, на мій погляд, є серйозною небезпекою для ЄС, але вони набагато небезпечніші для вас, українців... Для України популізм – небезпека смертельна» (інтерв'ю французького філософа і письменника Бернара-Анрі Леві журналу НВ від 23.02.2019) [2]. Подібні численні застереження, як ми вже знаємо, виявились марними; нині нам відомі і результат виборів президента України, і збільшення кількості популістів в урядах багатьох країнах Європи та Європарламенті. Дослідники соціальних наук не можуть залишатись осторонь і не задати питання: що робити за таких обставин? чи здатні освітня чи наукова інституція зарадити зазначеним процесам, чи, принаймні, давати їм вірну оцінку, та ще за умов їх неперервного й незавершеного розвитку та безпосередньої в них участі? Так, ці питання риторичні. Але часом їх варто озвучувати – для того, щоб, дослухавшись до них, як до камертону, налаштовувати свою викладацьку та дослідницьку діяльність...

То що ж може зробити університет як установа і культурний гравець за теперішніх обставин? Як місце, де зосереджений інтелектуальний потенціал, університет має формувати дискурс найактуальніших проблем сучасності, задавати тон і правила суспільної «гри», піднімати рівень культури суспільства, в тому числі, культури політичної. У цьому контексті доречно згадати праці Сергія Геннадійовича Рябова, які залишаються цілком

актуальними, особливо у фокусі протидії розповсюдженню популізму, наприклад: «Громадянська освіта, будучи однією з підойм розвитку громадянського суспільства, надаючи людям елементарну громадянську компетентність, озброюючи їх уміннями, необхідними для життя в демократичному суспільстві, здатна забезпечити істотну протидію політичній дестабілізації, конфронтації й загрозам національній безпеці» [3] і, там само, далі: «Зміст демократичної громадянської освіти складають також відповідні цінності – свобода, справедливість, рівність можливостей, здатність жити разом, повага до честі й людських прав, солідарність, міжкультурне взаєморозуміння, захист довкілля, відданість миру тощо.» [3]. Наведені слова Сергія Геннадійовича дають підказки не тільки до того, як діяти освітнім закладам у нинішній політичній ситуації, а й до розбудови нашої програми «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії». Девіз «Міжкультурне взаєморозуміння» може бути покладений в основу професійної спрямованості майбутніх експертів – міжнародників і таку ідею обстоює, наприклад, відомий нідерландський соціолог Геерт Гофстеде у статті «Дипломати як будівники мостів між культурами», опублікованій у збірці «Міжнародна комунікація й дипломатія» [4]. Згідно з теорією вказаного автора, розуміння різних культур є визначальним для ухвалення рішень у сучасному світі. Ця модель може закласти етичний фундамент для освіти міжнародників як де-факто представників культурних еліт. Повага до кожної з культур і розбудова відносин між ними – такий постулат здатний запропонувати ідеологічну альтернативу популістським формулам, які часто є ксенофобськими – відверто або приховано. Прийнявши наведену позицію, слід звернутися до конкретних навчальних програм, щоб наповнити їх відповідно до щойно окресленої ідейної складової. На наш погляд, це означає, що напрямки й дисципліни, вже наявні в освіті міжнародників, доречно адаптувати до навчання, націленого на знання культур і міжкультурних відносин. Це також стосується таких курсів, як «Етикет і протокол», котрі на даному етапі все ще залишаються відбитком дипломатичної риторики й реалій другої половини ХХ сторіччя. Майбутні «будівники мостів» між народами й культурами повинні досягнути те розмаїття традицій етикету й протоколу, яке було породжене спільнотами світу. Безперечно, культурна спрямованість має бути поєднана з вивченням міжнародного права й суспільних наук, адже без їхнього інструментарію протидіяти популізмові на міжнародному рівні неможливо. Однак, саме ідея міжкультурного діалогу може стати покликанням і для сучасних еліт, і вартісним орієнтиром для інших суспільних груп. Фахівці-міжнародники в такій парадигмі не будуть проголошені «елітарним» пластом суспільства, а «розбудова мостів між культурами» стане справою будь-якої цивілізованої людини у взаємодії з представниками інших народів в часи глобалізації та інтеграції усього світу.

Список використаних джерел:

1. Ортега-і-Гассет Х. Бунт мас / пер. з ісп. В. Бурггардт. Нью Йорк : ООЧСУ, 1965. С. 65.
2. Духнич О. О чем говорят в Париже [Електронний ресурс] / Ольга Духнич // НВ Журнал . – 2019. – № 6. – Режим доступу: <https://magazine.nv.ua/journal/3340-journal-no-06/o-chem-hovorjat-v-parizhe.html>
3. Рябов С. Г. Особливості громадянської освіти у формуванні політичної культури перехідного суспільства [Електронний ресурс] / Сергій Геннадійович Рябов // Наукові записки НаУКМА (політичні науки) . – 2004. – Режим доступу: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/8120/Riabov_Osoblyvosti.pdf
4. Intercultural Communication and Diplomacy / [Geert Hofstede, Lewis R. Macfarlane and Heather Robinson, Diana M. Lewis and others] ; ed. Hannah Slavik / – Malta and Geneva : DiploFoundation, 2004. – P. 25-38.